

Herijking RES 2024 – liggen we op koers?

Algemeen	
Aan	Ambtelijk Overleg Energietransitie
Van	Karen Bloemen
Datum	14-11-2024
Verspreiden	Ja
Kenmerk	DOC-24006791

Inleiding

In 2021 hebben gemeenten, waterschappen en de provincie Noord-Holland de Regionale Energiestrategie 1.0 (RES 1.0) in Noord-Holland Zuid (NHZ) vastgesteld. Hierin staat het gezamenlijke bod van de regio om in 2030 2,7 TWh aan hernieuwbare energie op te wekken. Daarmee draagt de RES-regio NHZ bij aan de landelijke afspraken uit het Klimaatakkoord van 2019¹.

De RES-regio NHZ bestaat uit zes deel RES-regio's, waarvan de deel RES-regio Gooi en Vechtstreek er één is. De bijdrage van deel RES-regio Gooi en Vechtstreek is 224 GWh). Hiermee draagt onze deelregio voor 8,3 % bij aan het totaal van 2,7 TWh voor de RES-regio NHZ. De bijdrage van onze deel RES-regio is daarmee relatief klein. Ter informatie: het aandeel opwek van hernieuwbare energie ten opzichte van het energieverbruik in onze regio is ook erg klein (zie Bijlage a). Dat betekent dat wij als regio afhankelijk zijn van anderen en onze regio het overgrote deel van de benodigde energie importeert.

Drie jaar na het vaststellen van de RES 1.0 is deze herijkt. Deze Herijking RES 2024 (hierna: Herijking) is uitgevoerd om de plannen te actualiseren op basis van technologische vooruitgang, aangepaste en nieuwe generieke en specifieke zoekgebieden en aangepaste landelijke rekenregels. De Herijking biedt een gedetailleerde inventarisatie van de huidige stand van zaken.

In mei 2024 hebben alle colleges in onze regio Gooi en Vechtstreek de Herijking RES vastgesteld. Daarmee is de bijdrage van onze deelregio aan het bod van de RES-regio NHZ opnieuw bekrachtigd. De uitdaging voor onze deel RES-regio ligt vooral in de tijdige realisatie van de projecten en initiatieven die nodig zijn om 224 GWh aan duurzame opwek waar te maken.

Doel van deze memo

Nu alle colleges van gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek zich opnieuw gecommitteerd hebben om onze bijdrage aan het bod vóór 2030 te behalen, is het zinvol elkaar op hoofdlijnen over de voortgang van projecten in onze regio te informeren (liggen we op koers?) en af te stemmen hoe (gezamenlijk) de potentie te verzilveren. Met actuele informatie over de stand van zaken in onze deel RES-regio kan eventueel ook worden besproken wat maakt dat de uitvoering achterblijft en hoe de mogelijke realisatie versneld kan worden. Dit omdat tijdige realisatie van de doelen uit de RES 1.0/ Herijking, vraagt om een inspanning van alle gemeenten binnen onze deel RES-regio Gooi en Vechtstreek om op koers te blijven. Dit memo biedt een overzicht van de actuele situatie en wijst op kansen en mogelijkheden die benut kunnen worden ondanks de bestaande beperkingen en risico's.

¹ In 2030 moet Nederland 55% minder broeikasgassen uitstoten vergeleken met 1990. Het streven is zelfs 60% vermindering. In 2050 wil Nederland klimaatneutraal zijn. Dat wil zeggen dat de uitstoot van broeikasgas in 2050 niet hoger is dan wat er vastgelegd wordt, netto is de uitstoot dus nul. In 2030 komt 70 procent van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen.

Tijdens het BO XL Energieregio Noord-Holland Zuid van 25 oktober 2024 is de kansenanalyse die door de Energieregio is opgesteld besproken. Deze kansenanalyse biedt met name inzicht in de mogelijkheden voor versnelling realisatie van in de Herijking opgenomen specifieke zoekgebieden en handelingsperspectief voor de generieke zoekgebieden.

Tijdens het PFHO Milieu & Duurzaamheid van 4 oktober jongstleden is een eerdere versie van dit memo besproken. Tijdens de voorbereiding van deze eerdere versie was informatie vanuit de Energieregio dat 'bestaande opwek' in de Herijking RES NHZ naar beneden bij is gesteld nog niet bekend. Daarom heeft het PFHO M&D gevraagd het memo aan te scherpen met actuele cijfers van de Energieregio om zo ook een goed praatstuk voor de verschillende colleges te hebben.

Overzicht van de actuele situatie algemeen

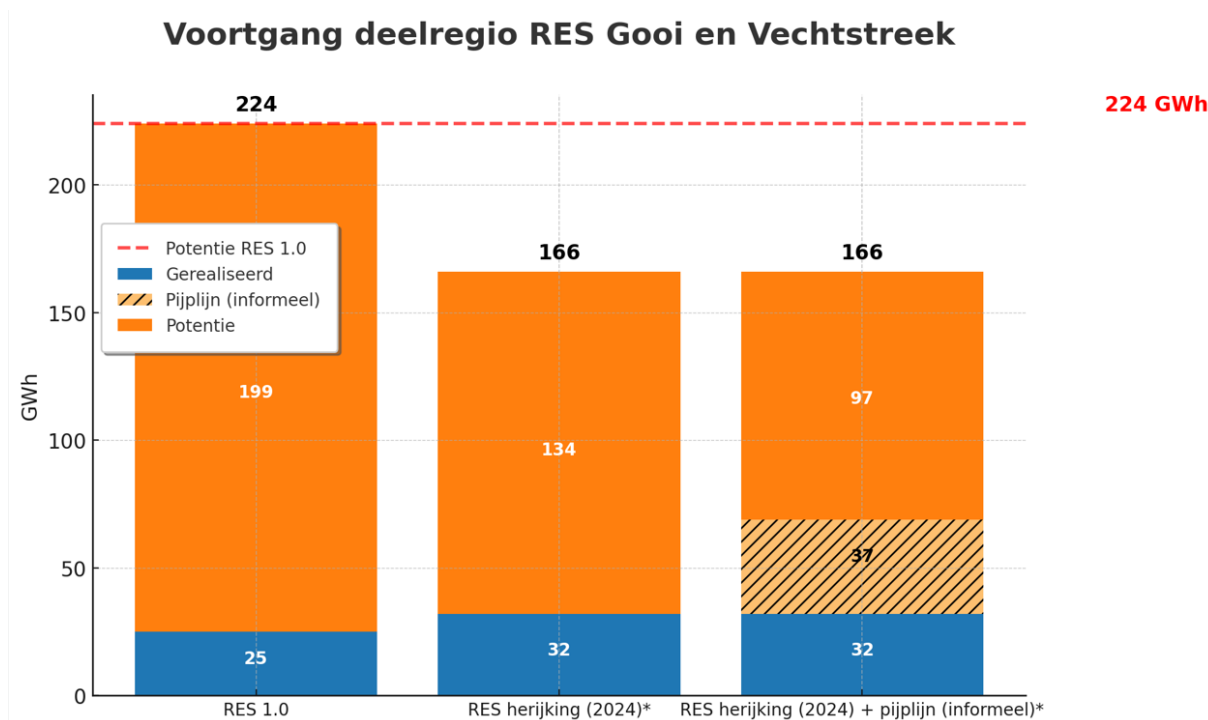
De cijfers 'bestaande opwek' in de Herijking RES zijn naar beneden bijgesteld. Per abuis is kleinschalig zon op dak meegerekend. Dit is niet opgevalen door veranderde uitgangspunten voor berekeningen potentiële opwek, pijplijn en bestaande opwek t.o.v. RES 1.0. Door deze rekenfout is 413 GWh onterecht meegeteld in bestaande opwek' voor RES-regio NHZ. Het memo van de Energieregio 'Cijfers 'bestaande opwek' in Herijking RES NHZ naar beneden bijgesteld, Energieregio blijft werken aan ambitie van 2,7 TWh is als Bijlage b) toegevoegd aan dit memo.

Kleinschalig zon (kleinschalige zonne-energie installaties (kleiner dan 15 KWp = alles minder dan ongeveer 35 zonnepanelen op dak)) telt - zoals afgesproken in het Klimaatakkoord - niet mee op weg naar de 35 TWh. Kleinschalig zon boven de 7 TWh autonome groei gaat dus pas meetellen zodra de 35 TWh is gerealiseerd. Het helpt de 55 TWh te realiseren: het gezamenlijk bod van de 30 regio's samen. Zodra er met alle regio's samen 35 TWh is gerealiseerd én wordt geleverd (ook als dat eerder is dan 2030), gaat alle zon op dak boven de autonome 7 TWh meetellen. Die extra terawatturen worden toegekend aan de afzonderlijke RES-regio's op grond van daadwerkelijk gerealiseerde productie. Het PBL zorgt dat - zodra de 35 TWh is bereikt - per RES-regio bekend is welke extra terawatturen meegerekend kunnen worden in het eigen bod als onderdeel van de 55 TWh. Er bestaat een bredere behoefte om een helder beeld te krijgen van de autonome groei van 7 TWh. Op nationaal niveau voeren PBL en RVO daarom momenteel gesprekken om een beter inzicht te verkrijgen in kleinschalige zonne-energie.

Gevolgen actuele situatie voor de regio Gooi en Vechtstreek

Voor de regio Gooi en Vechtstreek gaat het om ongeveer 61 GWh bestaande opwek die ten onrechte is meegeteld in de Herijking. Als gevolg hiervan daalt de bestaande opwek van onze deel RES-regio van 93 naar 32 GWh. Er kan nu dus geen aanspraak gemaakt worden op de 61 GWh die eerder was meegeteld als gerealiseerde opwek. Heel voorzichtig geeft het wel een beeld van wat is gerealiseerd aan kleinschalig zon in onze deel RES-regio, waar gemeentelijk beleid (regelingen voor stimuleren verduurzaming incl. aanleg zonnepanelen bijv.) een bijdrage aan heeft geleverd. Echter, dit zal zich pas later uitbetalen.

Ook de potentie zoals berekend in de Herijking verandert: deze is lager dan in de RES 1.0 namelijk 134 GWh. Dit komt doordat de potentie voor zon op (grote) daken in Weesp nu wordt meegerekend bij deel RES-regio Amsterdam en omdat in de RES 1.0 de gemeente Hilversum met een relatief hoog percentage zon op grote daken rekende. Daarmee komt de potentie voor onze deel RES- regio lager uit dan ten tijde van de RES 1.0. Zie onderstaande figuur.

Figuur 1 Voortgang deelregio RES Gooi en Vechtstreek, incl. overzicht van projecten in de pijplijn (informeel). Bron: Herijking RES 2024* (aangepaste cijfers) / gemeenten in onze deel RES-regio

In figuur 1 is in de tweede kolom is aangegeven hoe onze deel-RES regio ervoor staat rekenend met de actuele cijfers. In de derde kolom is weergegeven welke potentie er schuil gaat in (lopende) projecten in de verschillende gemeenten van deel RES-regio Gooi en Vechtstreek. Het betreft een informele indicatie (niet volgens een vastgestelde methodiek tot stand gekomen) van de verwachtingen op basis van de input vanuit gemeenten, zomer 2024. Het geeft aan waar er in onze gemeenten op wordt ingezet. In de komende jaren zal blijken wat er werkelijk waargemaakt is.

Monitoring van projecten

De Energieregio monitort de voortgang door middel van de RES-viewer. In deze viewer staan de specifieke en generieke zoekgebieden van de RES NHZ en de grotere projecten die hier uitvoering aan geven, in combinatie met relevant provinciaal (ruimtelijk) beleid. Elk zoekgebied en project heeft een ingevuld 'paspoort'. Dit paspoort geeft informatie over het betreffende zoekgebied of project. De informatie in het paspoort is ingevuld door de gemeente waarin het project of zoekgebied zich bevindt. NB: In de RES-viewer wordt kleinschalige opwek voor zon (projecten < 15 kWp) niet meegenomen.

Wat betreft de grotere projecten, geeft de RES-viewer onvoldoende inzicht in de projecten die er binnen onze deel RES-regio daadwerkelijk spelen en geeft daarmee een incompleet beeld van lopende projecten en initiatieven. Niet alle initiatieven worden door gemeenten opgenomen in de RES-viewer. Redenen zijn bijv. vertrouwelijkheid van het project, onzekerheid over de haalbaarheid, nog niet geïnformeerde inwoners, nog lopende burgerparticipatie en/of als er (alleen) nog sprake is van verkenning om evt. tot een project te komen. Meer praktische reden is dat niet elk project geografisch te pinnen is in de RES-viewer. Gevolg is dat er in de RES-viewer minder projecten 'in de pijplijn' lijken te staan, projecten die potentieel een bijdrage leveren aan het realiseren van duurzame opwek in onze deel RES-regio, dan daadwerkelijk het geval is. Dit maakt het moeilijk om een 'compleet' beeld te krijgen van wat er allemaal speelt en daar bestuurlijk het gesprek over te voeren.

Om toch een scherper en actueler beeld aan bestuurders te kunnen geven, is aan alle gemeenten in onze regio gevraagd een overzicht te geven van (lopende) projecten waarmee een totaaloverzicht is

verkregen van initiatieven in de verkenningsfase tot lopende projecten en reeds gerealiseerde projecten binnen onze deel RES-regio.

NB: In overleg met de Energieregio wordt gezien of in de RES-viewer meer informatie kan worden opgenomen over projecten in de pijplijn. Dit zodat de RES-viewer in de toekomst een meer betrouwbare bron van informatie wordt om de voortgang te monitoren.

Risico's en beperkingen bij projecten opwek duurzame energie

De realisatie op het moment van de Herijking, bestaat relatief en voor een deel uit het laag hangend fruit gerealiseerd in een periode dat het leggen van zonnepanelen lucratief was en er nog geen problematiek zoals netcongestie speelde. Wat al duidelijk werd in de Herijking, blijkt nu ook uit de landelijke foto² "Het realiseren van het doel van 35 TWh in 2030 vraagt om realisatie van concrete wind- en zonprojecten. Dit doel wordt alleen gehaald als veel projecten ook daadwerkelijk voor 2030 worden uitgevoerd. Daar is niet alleen versnelling, maar ook veel volharding en creativiteit voor nodig. Er komen steeds minder mogelijkheden voor zon en wind op land." Het zal dus relatief lastiger gaan worden meters te maken en de openstaande potentie te realiseren. Zie onderstaand een aantal algemene en specifieke risico's en beperkingen bij lopende projecten:

- Veel bedrijven en particulieren hebben geen interesse in het opwekken van energie boven hun eigen verbruik, waardoor dakoppervlak niet volledig wordt benut voor zonnepanelen;
- De toekomstige wijzigingen in de salderingsregeling veroorzaken onzekerheid, wat bedrijven en huiseigenaren terughoudend maakt om te investeren in extra capaciteit;
- Bedrijven en particulieren twifelen of het investeren in duurzame opwekking rendabel is, vooral gezien de lange terugverdientijd en de onzekerheden in de markt;
- Er is onzekerheid over of het elektriciteitsnet voldoende capaciteit heeft om nieuwe duurzame opwekprojecten aan te sluiten, wat leidt tot terughoudendheid in investeringen;
- Ondernemers worden geconfronteerd met hoge verzekeringskosten voor installaties zoals zonnepanelen, wat de drempel voor investeringen verhoogt;
- De huidige lage energiekosten maken het voor bedrijven en particulieren minder aantrekkelijk om te investeren in eigen duurzame energieopwekking, omdat de terugverdientijd daardoor langer is. Met andere woorden: er ontbreekt een financiële prikkel en er wordt vaak maar nauwelijks een probleem ervaren;
- Complexe en tijdrovende vergunningstrajecten kunnen de voortgang belemmeren. Het is belangrijk om te verkennen hoe deze trajecten versneld kunnen worden zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van de besluitvorming;
- Technische en juridische obstakels bij het opwekken en leveren van energie, technische belemmeringen voor zon op parkeren en onduidelijkheid over toekomstplannen;
- Het financieren van grootschalige duurzame energieprojecten blijft een uitdaging, zeker in een tijd van stijgende kosten en budgettaire beperkingen. Het financieel niet rondkrijgen van de businesscase voor duurzame opwekprojecten, vooral bij kleinere projecten, vormt een grote beperking voor de realisatie.

Kansen en mogelijkheden

Het energiesysteem speelt een cruciale rol in het behalen van onze RES-ambities. De infrastructuur verbindt letterlijk de ambities en plannen voor opwekking van duurzame energie in de regio met de eindgebruikers. In Noord-Holland Zuid is er, in tegenstelling tot veel andere gebieden in Nederland, nog ruimte op het elektriciteitsnet voor duurzame opwekking. Het is van groot belang deze ruimte optimaal te benutten. Dit kan bijvoorbeeld door

- het combineren van duurzame opwekking met het lokale verbruik van energie. Dit vermindert de noodzaak voor langeafstandstransport van elektriciteit, wat de netbelasting verlaagt en

² <https://documenten.regionale-energiestrategie.nl/np-res-foto-juli-2024>

energieverliezen reduceert. Gemeenten kunnen hierbij samenwerken met grote energieverbruikers om vraag en aanbod zoveel mogelijk te clusteren.

- Het op termijn als dit toch mogelijk blijkt te zijn in onze regio (her)overwegen van windenergie naast zonne-energie. Windenergie is een duurzame en betrouwbare keuze om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten. Wind- en zonne-energie vullen elkaar goed aan, waardoor een meer constante en betrouwbare levering van duurzame energie over het jaar heen mogelijk is. Bovendien biedt de combinatie van zon- en windenergie de kans om optimaal gebruik te maken van het elektriciteitsnet door het toepassen van 'cable pooling', waarbij beide energiebronnen op dezelfde kabel worden aangesloten. Dit vermindert de ruimte die nodig is en ontlast het net.
- Verkenning van extra mogelijkheden: Blijven zoeken naar aanvullende mogelijkheden voor duurzame energieopwekking die eerder over het hoofd zijn gezien of die door nieuwe technologieën mogelijk zijn geworden.

Overige kansen

- Zoals ook benoemd in de Herijking is onze regio wel een regio met ambitie. De regio Gooi en Vechtstreek streeft naar klimaatneutraliteit in 2050, met een focus op energiebesparing en hernieuwbare energieopwekking. Dit is vastgelegd in de Regionale Samenwerkingsagenda 2023-2026. Sinds 2017 werken diverse partijen samen om deze doelen te bereiken, waarbij extra aandacht wordt besteed aan het verduurzamen van gebouwen en het beperken van bodemdaling in veenweidegebieden. De mogelijkheden voor kleine windturbines (erfmolens) is onderzocht en wordt zo mogelijk uitgewerkt in lokale planvorming. Daarnaast leggen gemeenten meer nadruk op de verduurzaming van bedrijventerreinen, inclusief slimme oplossingen zoals netcongestiemanagement. Deze gezamenlijke inspanningen zijn essentieel voor het behalen van de klimaatdoelen.
- Goed weten a) welke instrumenten we als gemeenten kunnen inzetten om zon op dak te stimuleren b) waar gemeenten zélf invloed op hebben. Op basis daarvan bedenken hoe we het best kunnen aansluiten bij de behoefte van ondernemers om energie te besparen en maatwerk kunnen bieden.
- Tijdens het BO XL van 25 oktober is de kansenanalyse gepresenteerd door RHDHV. De kansenanalyse zet alle feitelijke informatie over specifieke en generieke zoekgebieden op een rijtje en geeft gemeenten daarmee een handvat waar we ons voordeel mee kunnen doen.

Belangrijkste conclusie van dit memo is vooral het belang om in te zetten op uitvoering van bestaande projecten enerzijds en anderzijds op onderzoek naar hoe/ waar er nog extra potentie gevonden en gerealiseerd kan worden. De opgave is onverminderd groot en urgent.

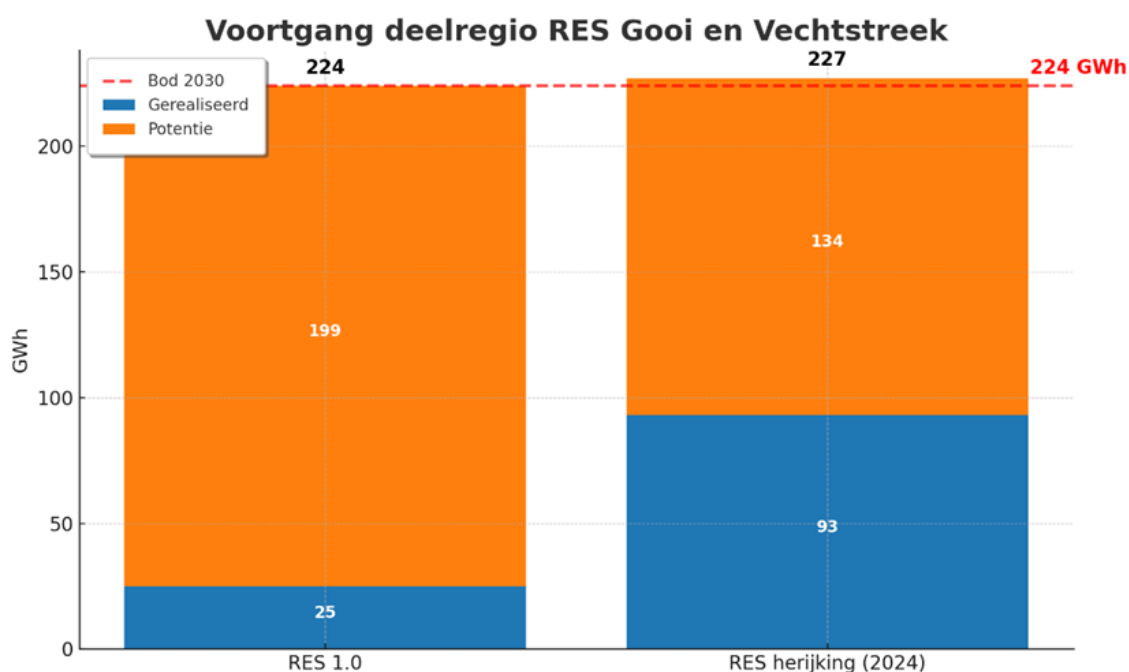
Bijlagen:

- a) Aandeel hernieuwbare energie i.r.t. energieverbruik in deel RES-regio Gooi en Vechtstreek (%) (Bron: klimaatmonitor)
- b) Memo van de Energieregio 'Cijfers 'bestaande opwek' in Herijking RES NHZ naar beneden bijgesteld, Energieregio blijft werken aan ambitie van 2,7 TWh'

³Historie – voortgang zoals aangeleverd voorafgaand aan het PFHO M&D van 4 oktober

Zoals in de Herijking is te lezen, is de theoretische potentie voor de opwekking van duurzame energie in de zoekgebieden in de regio Gooi en Vechtstreek 227 GWh. Deze theoretische potentie bestaat uit de huidige (gerealiseerde) opwek en de potentie uit specifieke en generieke zoekgebieden, de potentie is dus net iets groter dan het beoogde bod van 224 GWh (zie figuur 2).

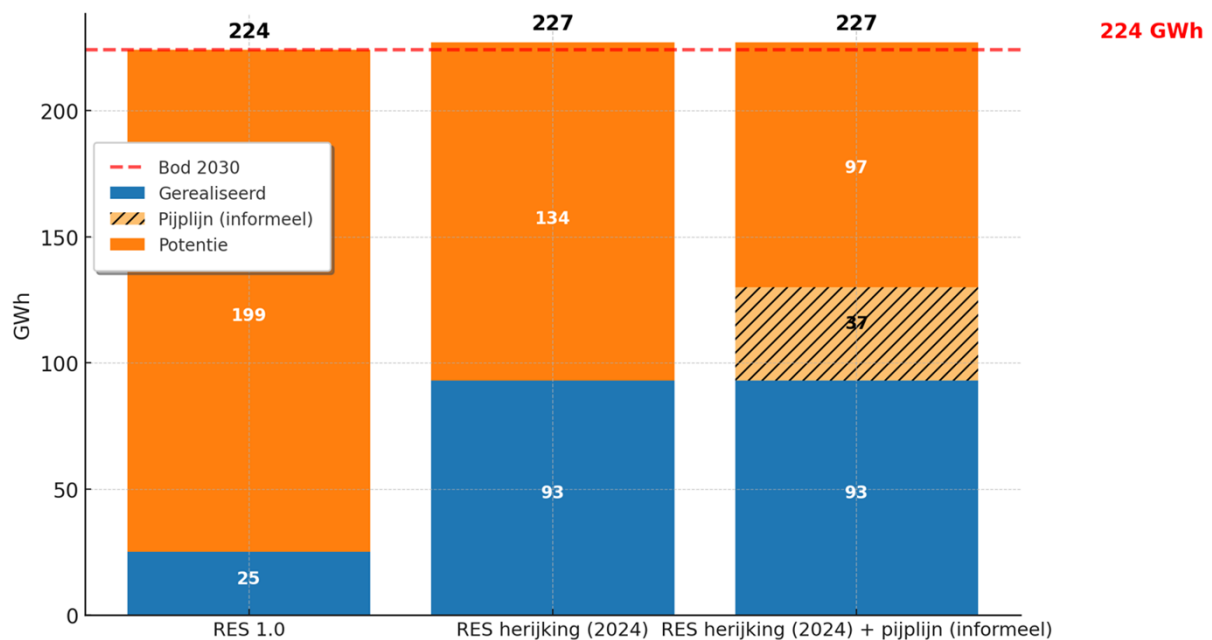
De huidige gerealiseerde hernieuwbare opwek in de Gooi en Vechtstreek is 93 GWh. De theoretische potentie van de zoekgebieden is 134 GWh. Potentie voor opwek uit zoekgebieden is onder te verdelen in zon op grote daken en parkeerplaatsen (127 GWh) en zon op veld in zoekgebieden (7 GWh). Dit betekent dat percentueel 41% van het beoogde bod in onze regio nu is behaald.

Figuur 2 Voortgang deelregio RES Gooi en Vechtstreek. Bron: RES 1.0/ Herijking RES 2024

³ In het eerdere memo staat 'het bod van onze deel RES-regio'. Met dit aangepaste memo zijn de puntjes op de i gezet: onze deel RES-regio levert een bijdrage aan het totale bod van RES regio NHZ (2,7 TWh). Onze bijdrage is gebaseerd op de potentie (224 GWh) zoals is vastgesteld in de RES 1.0.

Voortgang deelregio RES Gooi en Vechtstreek

Figuur 3 Voortgang deelregio RES Gooi en Vechtstreek, incl. overzicht van projecten in de pijplijn (informeel). Bron: RES 1.0/ Herijking RES 2024/ gemeenten in onze deel RES-regio

In figuur 3 derde kolom is weergegeven welke potentie er schuil gaat in (lopende) projecten in de verschillende gemeenten van deel RES-regio Gooi en Vechtstreek. Het is nadrukkelijk geen garantie dat deze potentie voor 2030 wordt verzilverd noch een indicatie dat het niet meer zou kunnen zijn dan hier wordt getoond: in sommige gevallen is de potentie nog niet gekwalificeerd. Het betreft een informele indicatie (niet volgens een vastgestelde methodiek tot stand gekomen) van de verwachtingen op basis van de input vanuit gemeenten, zomer 2024. Het geeft aan waar er in onze gemeenten op wordt ingezet, dat er hard wordt gewerkt aan verschillende projecten, dat het 'work in progress' is. In de komende jaren zal blijken wat er werkelijk waargemaakt is en of onze deel-RES-regio op koers ligt.